

Başvuru Numarası	:2022/1790
Toplantı Tarihi/Sayısı	:14.9.2023/36
Karar Numarası	:2023/675
Başvuran	:İ.K.
Başvuran Vekili	:-
Adres	:-
Muhatap Kurum/Kişi	:Erzurum H Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres	:-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın bulunduğu Kurumda yaşandığı iddia edilen hak ihlallerine ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

a. Dahil olduğu suç grubu nedeniyle bulunduğu Kurumda birtakım hak ihlallerinin yaşandığını,

b. Sayımların mahpusların ayağa kaldırılması ve bağırılması suretiyle yapıldığını, keyfi sebeplerle değiştirilen koşullar nedeniyle koşullar arkadaşlarından farklı blokta tutulduğunu,

c. Ortak etkinliklere katılmadığını iddia etmekte ve gerekli işlemin yapılmasını talep etmektedir.

3. Muhatap Erzurum H Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Mahpusların ayakta sayım yapılması iddiası ile ilgili olarak; sayımların 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Yönetmelik'in 34'üncü maddesinin sekizinci ve dokuzuncu fıkrasında yer alan hükümler gözetilerek yapıldığı,

b. Bazı mahpusların talepleri olmamasına rağmen koşullarının değiştirildiği iddiaları ile ilgili olarak; İdare ve Gözlem Kurulu tarafından mahpusların koşullarının Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Yönetmelik'in 28'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 49'uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan hükümler çerçevesinde alınan risk analiz raporları ve güvenlik kayıtları göz önünde bulundurularak hazırlanan raporlar doğrultusunda değiştirildiği, Kurumda başvuranla aynı suç grubundaki 62 mahpus tarafından konuya ilişkin herhangi bir şikayette bulunulmadığını, başvuranın iddiasının Kurumu karalama amacı taşıdığı,

c. Suç grubu nedeniyle faaliyetlere katılmadıkları iddiası ile ilgili olarak; Kurumun fiziki şartları ve imkanları doğrultusunda mevzuat çerçevesinde faaliyetlere katılabilecek mahpuslar için gerekli işlemlerin yürütüldüğü,

ç. Kurumda yapılan tüm işlemlerin mevzuat hükümleri çerçevesinde, insan hakları ve insan onuru göz

önünde bulundurulmuş, Kurum personelinin herhangi bir kusur ve ihmalinin bulunmadığı ifade edilmiştir.

4. Başvuran yasal süresi içerisinde Kurumumuza yazılı görüşünü sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi şöyledir:

"Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"

6. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. (...) (8) 9'uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır. (...)"

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Başvuru konusu teşkil etmeyecek işlem ve kararlar" başlıklı 40'inci maddesi şöyledir:

"(1) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz."

8. Mezkûr Yönetmelik'in "Ön inceleme yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; ... ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, ... yönlerinden incelenir. ..."

9. Mezkûr Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

10. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularla ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara

bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

13. “*Mahpusların zihinsel ve bedensel yararı için bütün hapisanelerde boş zaman değerlendirme ve kültürel etkinlikler düzenlenir.*” (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları, 70/175 , 17/12/2015, Kural 105.).

14. “*Spor, oyunlar, kültürel faaliyetler, özel hobiler ve diğer boş zaman uğraşlarını kapsayan eğlendirici fırsatlar yaratılmalıdır ve mümkün olduğunca mahpusların bu etkinlikleri organize etmelerine izin verilmelidir.*” (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Bakanlar Komitesinin Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Tavsiye Kararı, Rec(2006)2-rev, 1/7/2020, Karar 7.6.).

15. Başvuran; sayımların uygun şekilde yapılmadığını, koşullarının keyfi sebeplerle değiştirildiğini, ortak etkinliklere katılmadığını iddia etmektedir.

16. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “*Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları*” başlıklı 9’uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“(1) *Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir. Bu kurumlarda bireysel veya grup hâlinde iyileştirme yöntemleri uygulanır. ...* (3) *Eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli hâlde bulunan ve özel gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekli olduğu saptananlar ile buldukları kurumlarda düzen ve disiplini bozanlar veya iyileştirme tedbir, araç ve usûllerine ısrarla karşı koyanlar bu kurumlara gönderilirler. (...)*”

17. 5275 sayılı Kanun'un “*Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma*” başlıklı 43’üncü maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“(1) *Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası, hükümlünün bir aydan üç aya kadar ziyaretçi görüşüne çıkarılmamasıdır.* (2) *Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezasını gerektiren eylemler şunlardır: a) Sayım yapılmasına karşı çıkmak. b) Aramaya karşı çıkmak. ...*”

18. 5275 sayılı Kanun'un “*Yönetim tarafından alınabilecek tedbirler*” başlıklı 49’uncu maddesi şöyledir:

“(1) *Yönetim, disiplin soruşturması yapılan hükümlünün odasını, iş ve çalışma yerini değiştirebilir, hükümlüyü kurumun başka kesimine nakledebilir veya diğer hükümlülerden ayırabilir.* (2) *Kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması halinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de alınır. Tedbirlerin uygulanması, disiplin cezasının verilmesine engel olmaz.*”

19. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Yönetmelik’in “*İdare ve gözlem kurulunun görev ve yetkileri*” başlıklı 28’inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“(1) *İdare ve gözlem kurulu aşağıda sayılan işleri yapmakla görevli ve yetkilidir.: ...ç) Hükümlülerin kalmakta oldukları odaları değiştirmek ...*”

20. Mezkûr Yönetmelik’in “*Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım*” başlıklı 34’üncü maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“... (8) *Sayımlar, yatma planları da göz önünde bulundurularak odalarda yapılır. Sayımın yapılış*

sekli, kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek biçimde odada bulunan hükümlülerin sayısı dikkate alınarak idare tarafından belirlenir. (9) Arama ve sayımlar sırasında insan onuru ve haysiyetine saygı ile utanma duygusunun ihlal edilmemesi esastır. Bu kapsamda gerekli her türlü tedbir alınır. ...”

21. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 45/1 No'lu Genelgesi'nin “Ortak Etkinlikler” başlıklı 3'üncü bölümü şöyledir:

“(1) Hükümlü ve tutuklular işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme programları çerçevesinde eğitim, spor, meslek kazandırma ve çalışma ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılırlar. ... Programların süresi ve katılacak hükümlü tutuklu sayısı her programın özelliği, güvenlik koşulları ve kurumun olanakları dikkate alınarak idare ve gözlem kurulunca belirlenir. İyileştirme programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği tespit edilen hükümlü ve tutuklular yönünden bu uygulamaya son verilebilir veya gerekli değişiklikler yapılabilir... (13) Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. ...”

22. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 46/1 No'lu Genelge'sinin “Eğitim-Öğretim Çalışmaları, Sosyal-Kültürel ve Sportif Faaliyetler” başlıklı 3'üncü bölümü şöyledir:

“... Yüksek güvenliqli ceza infaz kurumları ile kapalı ceza infaz kurumlarının yüksek güvenliqli bölümlerinde bulunan diğer hükümlü ve tutuklular, eğitim-öğretim, sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlere, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde bir araya getirilerek yararlandırılacaklardır. ...”

23. Başvuranın ayakta sayım yapılması iddiası ile ilgili olarak muhatap Kurum tarafından sayımların Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Yönetmelik'in 34'üncü maddesinin sekizinci ve dokuzuncu fıkrasında yer alan hükümlere uygun yapıldığı ifade edilmiştir. Yönetmelikte sayımın yapıliş şeklinin, Kurumun güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek biçimde mahpus sayısı dikkate alınarak Kurum tarafından belirleneceği ifade edilmiş olup konunun Kurumun takdir yetkisine ait olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca muhatap Kurum tarafından gönderilen ekler incelendiğinde; başvuranın sayım yapılmasına karşı çıkma eylemi sebebiyle Disiplin Kurulunun 13/3/2023 tarihli Kararı ile başvurana iki ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası verildiği, başvuranın verilen disiplin cezasına karşı Erzurum 1. İnfaz Hakimliğine şikayet başvurusunda bulunduğu, Erzurum 1. İnfaz Hakimliği tarafından şikayetin reddine dair karar verildiği, bu sebeple yargı makamına intikal eden başvurunun kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

24. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, bir muamelenin Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (AYM, Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para. 23.). AYM, başvuranın şikâyet ettiği tutulma koşulları ve süresi bakımından diğer tutuklu/hükümlülerden farklı olarak ruhsal açıdan daha ağır etkilendiğine ve uygulamanın asgari eşik seviyesine ulaştığına ilişkin somut bir veriye ulaşılması gerektiğini belirtmektedir (AYM, Ertuğrul Ayar, B. No: 2016/71478, 24/6/2020, para. 32.).

25. Başvuranın talep olmamasına rağmen koşullarının değiştirildiği iddiasına ilişkin olarak muhatap Kurum tarafından koşulların ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde değiştirildiği belirtilmiştir. Somut olayda, Kurumda bulunan diğer mahpuslar tarafından koşul değişikliğine ilişkin herhangi bir şikayetin mevcut olmadığı, risk analiz raporları ve güvenlik kayıtları göz önünde bulundurularak hazırlanan raporlar doğrultusunda gerçekleştirilen koşul değişikliklerinin asgari eşik seviyesini aşmadığı, bu sebeple kötü muamele yasağının ihlal edilmediği

kanaatine varılmıştır.

26. Başvuranın ortak etkinliklere katılmadığı iddiası ile ilgili olarak ise muhatap Kurum tarafından ortak faaliyetlere katılabilecek mahpuslar için gerekli işlemlerin yürütüldüğü, 45/1 No'lu Genelge ve 46/1 No'lu Genelge'de yer alan hükümler çerçevesinde iyileştirme programlarına ilişkin hususların Kurumun fiziksel yapısı ve güvenliği dikkate alınarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından belirlendiği, yüksek güvenli bir ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların güvenlik açısından tehlike yaratmaması halinde faaliyetlerden yararlandırılacağı belirtilmiştir.

27. Cezaevindeki mahkûmlara yönelik aktiviteler (meslek edindirme, eğitim, spor, sohbet gibi) mahkûmların bedensel ve ruhsal sağlıkları için çok önemlidir. Ancak bu tür aktivitelerin her birinin birbirinden bağımsız olarak sağlanmasının, cezaevleri için bir zorunluluk olduğu söylenemez. Cezaevinin imkânları kapsamında mahkûmlar için belirlenen değişik etkinliklere katılım mahkûmların sosyal yalnızlaşmasını engelleyecektir. Bununla birlikte, mahkûmların bu tür aktivitelere katılımının engellenmesi durumunda dahi kitap, gazete, dergi ve radyo gibi imkânlarla sahip olması ya da cezaevinin dışındakilerle mektupla iletişim kuruyor olması veya ziyaretçileri ile görüşebilmesi de sosyal iletişim imkânının olduğunun kabul edilmesini gerektirir (AYM, *Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 19/11/2014 para. 44.).

28. Yüksek güvenli bir cezaevinde tutulan mahkûmun beden ve ruh sağlığı için uzun süre veya süresiz sosyal yalnızlaştırmaya maruz bırakılmaması elzemdir. Ancak tek başına tutma veya tecrit olarak adlandırılabilir bir yalnızlaştırmadan bahsedebilmek için sohbet imkânının kısıtlanmasından öte mahkûmun diğer tüm iletişim imkânlarının da elinden alınması gereklidir. Mahkûmların daha uzun süreli sohbet imkânından yararlandırılması maruz kaldıkları güvenlik rejiminin sıkıntılarını azaltmak için önemlidir. Ancak bu hususun güvenlik gibi cezaevi için kaçınılmaz gerekçelerle kısıtlanmasının tek başına başvuru sahibinin *insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye* tabi tutulduğu veya tek başına kalma tedbirinin işlediği suçun niteliği nedeniyle yüksek güvenli bir cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde başvuru sahibinin katlanması gereken elem seviyesinden daha fazla bir eziyet seviyesine ulaştığı söylenemez (AYM, *Turan Günana*, para. 46).

29. Bu çerçevede bir ceza infaz kurumunda mahpusların kurumda düzenlenen etkinliklerin ve sosyal, kültürel ve sportif kurslara katılma gibi faaliyetlerin, diğer tutulma koşullarıyla bir bütün olarak, mahpusların yaşam kaliteleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu değerlendirilmekle birlikte yukarıda açıklanan nedenlerle, başvuru sahibinin işlediği suçun niteliği nedeniyle yüksek güvenli bir cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde başvuru sahibinin katlanması gereken elem seviyesinden daha fazla bir eziyet seviyesine ulaşmadığı ve başvuru sahibinin iddialarının kötü muameleden bahsedebilmek için gerekli ağırlık eşliğini aşmadığı anlaşılmaktadır.

30. Sonuç olarak; ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlaline varan bir uygulama bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/9/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye